ترانه جمالی

قشم جزیره‌ای با دره‌های اعجاب‌انگیز

بسیاری از مردم، قشم را فقط یک جزیره می‌دانند اما گردشگران طبیعت، قشم را دنیایی از زیبایی‌ها معرفی می‌کنند که در هر گوشه آن می‌توان آرامش گمشده انسان شهرنشین را در هزارتوی غارهای منحصر به فرد و جنگل‌های حرا و در اعماق سواحل مرجانی و در کنار سواحل ماسه‌ای و صخره‌اش جست‌وجو کرد. پس اگر در پی کسب تجربه‌های هیجان‌انگیز هستید و قصد دارید چند روزی را به دور از شهر و هیاهوی شهرنشینی آرامش از دست‌رفته خود را بیابید، هم‌اکنون قشم را به عنوان مقصد سفر خود انتخاب کنید. قشم همان بهشت رویایی است که همه جاذبه‌های طبیعی را یکجا در خود جای داده است. انواع سواحل ماسه‌ای، صخره‌ای، جنگلی، گلی و موقت (بین جزر و مد) که هر یک زیستگاه گیاهان و جانوران متفاوت و متنوعی هستند، تنوع زیستی کم‌نظیری در اطراف این جزیره پدید آورده‌اند. جنگل حرا در ساحل شمال غربی جزیره قشم، از بندر لافت تا روستای طبل در نواری به عرض ۵۰ تا ۵۰۰ متر کشیده شده و محدوده‌ای برابر با ۱۵۰ کیلومتر و مساحتی معادل ۱۶ هزار هکتار را دربرگرفته است. امکان سفر دریایی و تفریحی در بین درختان حرا و دیدن بیش از ۱۰۰ گونه از پرندگان بومی و مهاجر، زیبایی خاصی به سیاحت مسافران می‌دهد. درختان همیشه سبز انجیر معابد با عمر بیش از ۱۰۰ سال یکی دیگر از دیدنی‌های طبیعی جزیره است. کوه‌های شگفت‌انگیز، صخره‌ها، کوه نمکدان در جنوب غربی جزیره با غارهای زیبای نمکی و حوضچه نمک، خلیج لاک‌پشت‌ها (محل تجمع و تخم‌ریزی لاک‌پشت‌های بزرگ)، سواحل ماسه‌ای در جنوب، جزایر ناز، سواحل مرجانی جزایر لارک و هنگام و سواحل زیبا و منحصر به فرد باسعیدو که محل زیبا و بزرگی جهت غواصی و قایقرانی است، از دیگر مکان‌های دیدنی جزیره قشم به شمار می‌روند که برای تماشای آن یک هفته هم کافی نیست.

هزاردره‌های قشم

در جزیره قشم همه چیز دیدنی است و شاید قبل از آنکه به دیدن جنگل‌های حرا و سواحل مرجانی و شنی ترغیب شوید، کوه‌های شگفت‌انگیز جزیره نظر شما را جلب کند؛ مجموعه‌ای که از آن تحت عنوان ژئوپارک یاد می‌شود. در قشم کوه‌های کم‌ارتفاع فراوان است. اگر دقت کنید متوجه می‌شوید سطح این کوه‌ها را لایه‌های مرجانی، اسفنجی و دوکفه‌ای پوشانده که خود موجب حفاظت خاک‌های نرم و مارن زیر سطح مرجانی شده است. وجود بادها، باران‌ها و توفان‌های باران‌زا موجب فرسایش تنه کوه‌ها و فروریختن پوشش‌های مرجانی می‌شوند. بر اثر این فعل و انفعال‌های طبیعی، تندیس‌های دیدنی و زیبایی در سراسر جزیره پدید آمده که از این نظر نیز جزیره قشم و جزایر اطراف آن از دیگر جزایر خلیج فارس ممتاز شده است. حتماً نام غارهای نمکی قشم را بارها شنیده‌اید. غار نمک در واقع بخشی از کوه‌های جزیره قشم است که به دلیل انباشتگی و رسوب نمک موجود در آب دریا در گسل‌های عمیق تبدیل به کوه‌ها و غارهای نمکی شده است. در این بین یکی از غارها با طولی معادل ۴۶۰۰ متر به عنوان بزرگ‌ترین غار نمکی جهان شناخته شده است. کوه نمکدان در جنوب غربی جزیره را حتماً ببینید و از این همه شاهکار زمین‌شناختی طبیعت لذت ببرید. قندیل‌ها و بلورهای نمک در داخل غارهای بزرگ و جریان آب نمک‌آلود منظره دلپذیری به غارها و کوه‌های نمکی جزیره قشم داده که واقعاً دیدنی است. اما به یاد داشته باشید که در سال‌های گذشته عده‌ای گردشگرنما آسیب‌های زیادی به این غار وارد کرده‌اند به طوری که با کندن قندیل‌ها و بلورهای نمکی بخشی از این غار را تخریب کرده‌اند. اما از هرچه بگذریم از دره ستاره‌ها نمی‌توان گذشت، دره ستاره‌ها که در غرب روستای برکه خلف واقع شده از زیباترین جلوه‌های فرسایش در جزیره پهناور قشم است و اهالی معتقدند پس از فروافتادن ستاره‌ای در این محل و بر اثر ضربه‌ای سهمگین، خاک از زمین بالا آمده و به هر شکلی که بوده خشک شده و چنین اشکالی پدید آمده است. البته بازدید از دره ستاره‌ها در شب‌های مهتابی جاذبه‌ای خاص دارد، به ویژه در آن لحظه که سکوت همه جا را فراگرفته و آسمان و ستاره‌ها با نزدیکی خاصی به زمین احساس می‌شوند.

دره اعجاب‌انگیز چاهکوه

چاهکوه دره‌ای با تندیس‌های بی‌نظیر و پوشیده از صدها حفره و کاسه و طاقچه، با جوی‌های سنگی و چاه‌های آب است که از یورش باد، بارش باران‌های تند و تابش آفتاب داغ پدید آمده است. این دره در ۱۰۰ کیلومتری شهر قشم و در کنار روستای چاهوی شرقی قرار دارد. تمامی این ساختارهای طبیعی زمین‌شناختی امروزه مجموعه‌ای را در جزیره قشم پدید آورده که از آن به عنوان ژئوپارک قشم یاد می‌شود. ژئوپارک قشم نخستین اثر طبیعی ثبت‌شده ایران در یونسکو است. توریستی که این منطقه را برای بازدید انتخاب می‌کند می‌داند برای چه به این منطقه می‌آید. بسیاری از توریست‌های قشم از راه لافت یا فرودگاه وارد جزیره شده، اما به شهر قشم نمی‌آیند، بلکه برای دیدن مناطق خاصی چون جنگل‌های حرا و دره ستارگان یا روستای تاریخی لافت مقصد خود را به سمت این مناطق در پیش می‌گیرند. قشم از معدود مناطق جهان است که نشانه‌هایی از فرهنگ کهن و باستانی را هنوز به صورت بکر حفظ کرده و قابلیت‌های فراوانی برای مطالعات مردم‌شناسی دارد. یکی از مناطقی که حتماً دیدن آن را به شما توصیه می‌کنیم بندر تاریخی لافت است. در بندر تاریخی لافت و در کنار قلعه نادری ده‌ها حلقه چاه آب وجود دارد که مردم منطقه با زحمت زیاد در دل سنگ حفر کرده‌اند. تل مشرف بر این چاه‌ها با سطح سنگی مرجانی، آب باران را به گودال محل چاه‌ها هدایت می‌کند و چون کفه چاه‌ها به لایه‌های گچی ختم شده است آب برای مدتی طولانی نسبتاً سالم و خنک در آن باقی می‌ماند. می‌گویند تعداد این چاه‌ها به تعداد ایام سال کبیسه ۳۶۶ حلقه بوده و مردم در هر روز از سال دهانه یکی از آنها را باز و از آن استفاده می‌کردند. گذشته از چاه‌های آن یک آب‌انبار سنتی بزرگ، مسجدهای زیبا، خانه‌های قدیمی، درخت نیاز (معروف به خواجه کریم) و بازمانده قلعه نادری همچنین بافت قدیمی لافت با انبوه بادگیرها و کارگاه‌های لنج‌سازی از جمله جاذبه‌های لافت است.

هرچند امروز ژئوپارک قشم با کوه‌های زیبا و فرسایش‌یافته و هزاردره‌های شگفت‌انگیزش توسط یونسکو به ثبت رسیده اما جنگل‌های بی‌نظیر حرا هم کم از ژئوپارک ندارد و دارای ارزش جهانی است. قشم بزرگ‌ترین و وسیع‌ترین جنگل‌های حرای ایران را به خود اختصاص داده است که دارای ارزش زیادی است. این جنگل‌ها در آب‌های کم‌عمق سواحل خلیج فارس ریشه دوانده و محیطی برای زیست انواع آبزیان، پرندگان و دوزیستان ایجاد کرده‌اند. حرا گونه‌ای از درختان مانگرو است و به همین دلیل این جنگل‌ها به جنگل‌های مانگرو نیز شهرت دارند. این درخت به زبان لاتین به افتخار ابوعلی سینا دانشمند فرهیخته ایرانی Avesenix Marina نامگذاری شده است. حرا نوعی درخت آبزی با ریشه هوایی است که تخم آن پس از عمل‌آوری در روی گیاه و رها شدن روی آب به آسانی در کف نقاط کم‌عمق دریا رشد می‌کند و تا ارتفاع چهار متر از سطح آب بالا می‌آید و سالی یک بار نیز به گل می‌نشینند. وجود بیش از یکصد گونه پرنده در بین جنگل‌های حرای هرمزگان در قشم و خمیر، به ویژه در فصل زمستان جذابیت آن را دوچندان کرده چرا که این منطقه در زمستان مملو از پرندگان مهاجری است که از نوار شمالی زمین به این منطقه مهاجرت می‌کنند. منطقه حفاظت‌شده حرا بی‌شک یکی از زیباترین مناطق ایران است. آرامشی که در دل دالان‌های آب رو در جنگل حرا و سوار بر قایق می‌توان یافت در هیچ کجا نمی‌توان یافت. مشاهده صحنه‌های زیبای پرندگان در حال پرواز یا پرندگانی که در حال صید ماهی هستند و مشاهده دلفین‌هایی که هر از گاهی روی آب نمایش می‌دهند و... اینها همه آن چیزی است که امروزه در سراسر دنیا مردم برای تماشای آن حاضرند صدها دلار خرج کنند تا فقط به آرامش برسند و نهایت استفاده را از یک تفریح سالم ببرند. حرا را همین امروز به تماشا بنشینید.

خرید و فروش سمندر لرستان توسط کنوانسیون منع تجارت گونه‌های در خطر انقراض ممنوع شد

سمندر جایی در هفت‌سین ندارد

محسن تیزهوش

سمندر لرستانی نام گونه‌ای است از راسته دوزیستان دم‌دار که در محیطی از بقایای جنگل‌های بلوط که حاوی آب‌های خنک باشد زیست کرده و بر پشت خود خال‌ها یا نوارهای زرد و نارنجی چشمگیر روی زمینه قهوه‌ای داشته و زیر بدن‌شان زرد یا نارنجی قرمز است. این گونه ۱۴ سانتی‌متری آندمیک ایران بوده و تنها در استان لرستان یافت می‌شود. در چند سال اخیر جمعیت این گونه به صورتی کاهش یافت که بیم از دست دادن آن تمامی دوستداران حیات وحش ایران را به تکاپو انداخت تا راهی برای نجات این موجود زیبا بیابند. روند نزولی کاهش جمعیت سمندر آنچنان پیش رفت که بسیاری از کارشناسان حوزه حیات وحش جمعیت آن را زیر هزار ارزیابی کردند.

اولین عاملی که باعث شد سمندر لرستانی روند انقراض را آغاز کند، قاچاق بیش از حد این گونه به وسیله سوداگران حیات وحش بود. صادرات سمندر به خارج از کشور چنان رونق یافت که فروش سمندر در کنار خیابان و ماهی‌فروشی‌ها به یک امر عادی تبدیل شد. به نوروز که نزدیک می‌شدیم فروش سمندر رونق بیشتری پیدا می‌کرد و در واقع هشتمین سین سفره عید، سمندر بخت‌برگشته استان لرستان بود. خرید و فروش این گونه منحصر به فرد به سایر شهرهای ایران هم کشیده شد و حتی یک بار ۲۷ عدد سمندر در شهر شیراز از متخلفان کشف شد!

یکی دیگر از عوامل به خطر افتادن سمندر لرستانی، تغییر اقلیم و خشکسالی‌های پی در پی سال‌های گذشته بود. خشکسالی عاملی بود که باعث از دست رفتن این گونه قبل از بالغ شدن شد. در زمانی که این گونه به شدت نیازمند حمایت و حفاظت بود، دو اداره کل حفاظت از محیط زیست خوزستان و لرستان مشغول پاسکاری سمندر بین دو استان شدند. محل زیست این گونه (مرز بین استان‌های خوزستان و لرستان) باعث به وجود آمدن چنین رخدادی شد. کمبود امکانات و نیرو در اداره کل حفاظت از محیط زیست لرستان توانایی نگهداشت سمندر را سخت کرده بود و از طرفی اداره کل حفاظت از محیط زیست خوزستان نیز به هیچ عنوان تحت حفاظت قرار دادن سمندر لرستانی را قبول نمی‌کرد. در همین زمان کشورهایی همچون آلمان و امریکا مشغول تکثیر این گونه کاملاً ایرانی شده بودند!

در مسیر انقراض قرار گرفتن سمندر لرستانی به جلسه کشورهای عضو قرارداد حمایت از گونه‌های طبیعی نیز کشیده شد. در این جلسه بود که ممنوعیت خرید و فروش بین‌المللی سمندر لرستانی در دستور کار این اجلاس قرار گرفت و به تصویب همه کشورهای عضو نیز رسید. سرانجام با بالا رفتن حساسیت روی این گونه، دو اداره کل حفاظت محیط زیست خوزستان و لرستان مجبور به تفاهم شدند. در پی این تفاهمنامه از هفت زیستگاهی که سمندر لرستانی در آن زیست می‌کرد، شش زیستگاه به خوزستان و یک زیستگاه به لرستان رسید. در این بین موضوع تکثیر سمندر لرستانی در محیط آزمایشگاهی که از مدت‌ها قبل مطرح بود دوباره جان تازه‌ای به خود گرفت. طرح تکثیر این گونه به جای بررسی طرحی حفاظتی بارها در اداره کل حفاظت محیط زیست لرستان بالا و پایین شد. باید یادآوری کرد اصلی‌ترین وظیفه محیط زیست حفاظت از داشته‌های طبیعی است و تکثیر هر کدام از گونه‌های حیات وحش از طریق سازمان حفاظت محیط زیست به دامپروری احشام به وسیله مهندسان عمران می‌ماند!

با این همه، ادامه روند قاچاق این گونه ارزشمند از مرز استان خوزستان بر نگرانی‌های دوستداران حیات وحش و به خصوص حوزه دوزیستان افزود تا اینکه موضوع شناسایی زیستگاه جدید این گونه، بارقه‌های امید را برای ادامه حیات سمندر لرستانی دوباره زنده کرد. زمزمه‌هایی مبنی بر مشاهده گونه نادر و منحصر به فرد سمندر لرستانی توسط چند نفر از مردم بومی جنوب استان لرستان از چند ماه پیش شنیده می‌شد و سرانجام راهی جاده‌ای شدیم که در انتهای آن گونه‌ای شاخص و ارزشمند چشم به راه حمایت و حفاظت بود.

خرم‌آباد را به سمت جنوب استان ترک کردیم و بعد از طی بیش از یکصد کیلومتر راه و بالا رفتن ۹۳۸ متر از سطح آب‌های آزاد به منطقه‌ای رسیدیم که به گفته مردم محلی سال‌هاست که سمندر دارد و کسی خبر ندارد! در دل انبوه درختان سر به فلک‌کشیده به چشمه‌ای رسیدیم که سمندر ۱۴ سانتی‌متری و دوست‌داشتنی لرستان در آن با آرامش و به دور از فرصت‌طلبی قاچاقچیان حیات وحش زندگی می‌کرد. این هشتمین زیستگاه جهانی سمندر است؛ زیستگاهی که از لحاظ اکولوژیکی در درجه بسیار بالایی قرار گرفته و تمامی شرایط خاص زیستن را برای ادامه حیات پررمز و راز سمندر لرستانی داراست. انبوه درختان سایه‌ای بر زیستگاهش افکنده و آب زلال و جاری آن منطقه، زیستن را برایش آسان کرده است. مشاهده بیش از یکصد سمندر در لابه‌لای خزه‌های درون آب، خستگی راه را از تن‌مان ربود. آنچه بیش از کشف زیستگاه جدید سمندرهای لرستانی برایمان لذت‌بخش بود، دیدگاه کاملاً زیست‌محیطی اهالی آن منطقه بود. با اینکه چهار خانوار در این منطقه ساکن بودند اما نسل اندر نسل خود را حامی سمندر لرستانی می‌دانستند. هنگامی که جمله «این گونه متعلق به استان است و نمی‌گذاریم کسی آن را ببرد» را از زبان بزرگ این خانواده‌ها شنیدیم واقعاً احساس لذت کردیم. بزرگ‌شان برایمان تعریف کرد که پدربزرگش همیشه آنها را به حفظ این گونه تشویق می‌کرده و می‌گفته است هیچ گاه این موجودات را آزار ندهید. آنچه در حال حاضر بسیار ضروری است، حفاظت از این زیستگاه جدید است. در زیستگاه جدید بین هفت تا ۱۰ چشمه وجود دارد که سمندر لرستانی در آنها بدون هیچ گونه تهدیدی زندگی می‌کند. مراحل ثبت این زیستگاه جدید در سازمان حفاظت از محیط زیست در حال انجام است و به زودی این منطقه به فهرست یکی از مناطق چهارگانه تحت حفاظت افزوده خواهد شد. ثبت این زیستگاه جدید به عنوان هشتمین ایستگاه جهانی این گونه شاخص استان لرستان، خبری خوش برای تمامی فعالان عرصه محیط طبیعی و حیات وحش ایران و حتی جهان خواهد بود. امروز سمندر لرستانی به عنوان یکی از گونه‌های شاخص و آندمیک ایران، نیازمند حفاظتی اصولی و کارشناسانه است. امید است با ثبت این زیستگاه جدید به عنوان سی و یکمین اثر طبیعی ملی ایران، سمندر لرستانی رنگ آرامش را بعد از سال‌ها پریشانی به خود ببینند.

منابع طبیعی

شهرام قلی‌پور*

ثروت‌های سبز و حریق‌های اسفبار

اگرچه بدون استثنا و به دور از اغماض تمام آتش‌سوزی‌های دست‌کم دو دهه اخیر به شدت زیانبار برای چرخه حیات، بسیار خسارت‌بار برای اقشار سختکوش کشاورز و دامدار و در نهایت به غایت تاسفبار برای آگاهان و دوستداران مسائل زیست‌محیطی، در حوزه «اکوسیستمی» کرمانشاهان که بی‌شک جزء ذخایر ملی و در پاره‌ای موارد در زمره میراث‌های ارزنده جهانی قلمداد می‌شود، به شمار می‌رود، لیک آتش‌سوزی‌های به شدت وسیع، دامنه‌دار و سریالی تابستان و پاییز در گستره این استان کوهستانی و به غایت «جنگل‌خیز» بدون اغراق در اکثریت نقاط آن به گونه‌ای بود که انگار کانسار زغال‌سنگ و قیر طبیعی از دل چمنزارهای سرسبز و جنگل‌های سبز مخملی به گونه‌ای چندش‌آور سر برآورده‌اند. نظاره کردن ستون‌های زغالی برافراشته که زمانی قامت سبز آنها چشم هر رهگذری را به طرز مسحورکننده‌ای نوازش می‌داد و تماشای علفزارهای پرپشت و سبزی که امید دامداران کرمانشاهی برای تعلیف و چرای احشام خود به شمار می‌رفت و اینک بر اثر اهمال، تعمد، ندانم‌کاری‌ها یا هر فاکتور دیگر به سیاهی تبدیل شده بود، همه و همه حکایت از تخریب محیط زیست بکر و غنی این صفحه زرخیز کشورمان می‌دهد. سوالاتی که در ذهن شهروندان دلسوز و عقلای مسائل زیست‌محیطی در جای‌جای کرمانشاهان هنوز بی‌جواب مانده این است که چرا در این استان این همه حریق پی در پی همه‌ساله رخ می‌دهد؟ مسبب یا مسببان این همه فاجعه هولناک در عرصه‌های سبز و حیاتی طبیعی این استان چه کسانی هستند و بالاخره چه ارگان یا ارگان‌هایی مستقیم یا غیرمستقیم (منابع طبیعی، محیط زیست و...) باید به این تخریب‌های گسترده و طبیعت‌ستیز توجه نشان داده و پاسخگو باشند؟ علت چیست که اغلب ژورنالیست‌ها یا خبرنگاران ساعی با امتناع از مصاحبه برخی از مدیران عزیز در این استان در قبال به آتش کشیدن ثروت‌های سبز طبیعی مواجه شده یا می‌شوند؟ گفتنی است بیشتر «بلوط‌زارها» و «ون‌زارها»ی نادر در سطح جهانی (کمربند سبز بلوط- ون) در استان کرمانشاهان قرار دارد. تا جایی که ارگان محترم و پرتلاش هلال‌احمر خود را مقید و موظف به این امر خیر و خداپسندانه در چندساله اخیر دانست که دست‌کم یک فروند هواپیمای آتش‌نشان برای حریق‌های احتمالی و پیش‌بینی‌نشده در سطح اکوسیستم‌های دست‌نخورده و سرمایه‌های سبز کرمانشاهان به مسوولان خدوم این استان تحویل دهد. لیک در تابستان ۸۹ دریغ از حذف اکوسیستم‌های بزرگ ملی و صدالبته دریغ از به موقع حاضر شدن هواپیمای آتش‌نشانان! بی‌مبالغه آتش تابستان و پاییز در بیشتر نواحی جنگلی این استان قابل ملاحظه بود ولی در این اثنی آنچه از همه فاجعه‌بارتر و بسیار چشمگیرتر می‌نمود حریق‌های متوالی، عمقی و بنیان‌برافکن در حوزه پهناور و بکر، رشته‌کوه بزرگ «قلاجه» بود؛ رشته‌کوهی افسانه‌ای و بسیار حیاتی که طبق محاسبات پژوهشگر و نویسنده فقید، زنده‌یاد مهندس عباس جعفری، پهنای این اکوسیستم با بیش از هفت کیلومتر با طولی بیش از ۱۳۱ کیلومتر و بلندایی بالغ بر دو هزار متر که بلندترین قله معروف و دیدنی آن با نام «کچل» ۲۳۵۰ متر ارتفاع دارد منحصر به فرد است. سرچشمه بسیاری از رودها، سراب‌ها، چشمه‌ساران، برکه‌ها و نیز مامنی قابل توجه و بیش از حد وسیع، برای رونق پوشش نادر و بعضاً نادر جانوری و همین‌طور تنوع منحصر به فرد گیاهی، با صدها گیاه و گل دارویی، خوراکی، صنعتی و زینتی، اقسامی از گونه‌های باشکوه درنده همچون یکی از کمیاب‌ترین انواع گربه‌سانان بزرگ با نام «پلنگ زرد زاگرس»، خزنده؛ «افعی خاکی و اخرایی»، پرنده؛ «پوپک زاگرس» و «کبک طناز» و چرنده چون «آهو» و انواعی از «کل و قوچ شکوهمند کوهی»؛ در یک کلام، اکوسیستم بزرگ، منحصر به‌فرد و به غایت غنی را تعریف می‌کنند. سال‌هاست مواهب خدادادی این کوه شکوهمند و افسانه‌ای که دباکوه مقابل آن، یعنی رشته‌کوه «بلاله» شهرستان مدیترانه‌ای «گیلانغرب» را بسان دو دیواره بزرگ و جذاب در آغوش گرفته‌اند، شاهد حریق‌های پیاپی و گسترده از دامنه تا تارک آن هستند. که تابستان ۸۹ این آتش‌سوزی‌های اسفبار به اوج خود رسید. درختان ون (پسته وحشی) و به عبارت بهتر «پسته‌زارها»ی این بزرگ‌اکوسیستم غنی، آنچنان طعمه حریق‌های متواتر شدند که دیگر امیدی به رویش آنها نیست چراکه صمغ لزج، که در ادبیات کردها به آن «سقز و جاگ» اطلاق می‌شود، ماده‌ای خوراکی- صنعتی و دارویی است که به شدت آتش گرفته و همچون «بنزین» عمل می‌کند. این ماده حیاتی، اشتغال‌زا و پردرآمد و در کنار آن ماده مغذی و دارویی «شوکه»، که از عسل هم شیرین‌تر و مقوی‌تر است، همه‌ساله افرادی زحمتکش به نام «لالو» و «شوکه‌چن» را به سوی خود معطوف می‌دارد، که امسال تنها عده معدودی توانستند مقداری از این موهبت را استحصال کنند.

***عضو سازمان زیست‌محیطی سبز زاگرس گیلانغرب**

سودوکو ۱۱۹

سودوکو Sudoku یک واژه ترکیبی ژاپنی به معنای عددهای بی‌تکرار است و امروزه به جدولی از اعداد گفته می‌شود که به عنوان یک سرگرمی رایج در نشریات کشورهای مختلف به چاپ می‌رسد.

قانون‌های حل جدول سودوکو:

۱- در هر سطر و ستون باید اعداد یک تا ۹ نوشته شود. بدیهی است که هیچ عددی نباید تکرار شود.

۲- در هر مربع ۳×۳ اعداد یک تا ۹ باید نوشته شود و در نتیجه هیچ عددی نباید تکرار شود.

	8				2	6		
		2			6	7		8
6	1						2	
4	9		2		1			
				6				
			5		9		3	6
	4						6	1
7		5	3			2		
		1	6				5	

حل سودوکو شماره ۱۱۸

5	3	8	4	2	6	7	9	1
9	7	6	1	8	3	2	4	5
2	1	4	9	5	7	3	6	8
1	9	5	8	3	4	6	2	7
7	4	3	6	1	2	5	8	9
8	6	2	7	9	5	1	3	4
4	5	9	3	6	1	8	7	2
3	2	7	5	4	8	9	1	6
6	8	1	2	7	9	4	5	3

جدول شماره ۱۱۱۱

افقی

۱- وسیله‌ای دقیق برای اندازه‌گیری ابعاد اجسام- زیانکاری ۲- ستایشگر- شهری در آذربایجان غربی- سوره ۱۱۱ از قرآن کریم یا سوره ابی‌لهب ۳- پیشکار- ماده روان با شکل متغیر- رهگذر ۴- از ادعیه معروف- بخشنده- آخرین سوره قرآن مجید ۵- نیم‌صدای الاغ- کودک، طفل کوچک- نمایش دادن ۶- پسوند نگهداری- ظلم و ستم- برهم زدن ۷- به تعویق انداختن- مخترع ماشین بخار- یاری رساندن ۸- دارا و ثروتمند- نجم ۹- درخت جنگلی- جوهر بدن- بیماری سگی ۱۰- عاقل دیوانه‌نمای دربار هارون- نادر- دو لنگه ۱۱- پرداختی برای اشتراک- چاک، تراک- حرف هشتم ۱۲- سرحد- از آثار گوته آلمانی- معاف و آزاد ۱۳- نان شب‌مانده- پایداری، ثبات- از دوره‌های زندگی انسان ۱۴- مظهر استواری- مراقب، نگهبان- خوش‌باور ۱۵- بازدید و رسیدگی- قدیمی‌ها می‌گویند دواگلی.

عمودی

۱- از شاگردان نامی سیدجمال‌الدین اسدآبادی- خیزران ۲- نابود، هرزه- واحد شمارش چهارپا- قیادت ۳- قوس- پشیمانی- پایتخت کشور زامبیا ۴- مردود شدن- عقیم- برادر ایرج ۵- بهار- بندری در کشور سوئد- آخرین بازمانده نازی‌ها ۶- تکرار حرف- کوه‌های بلند افغانستان و پاکستان- گندم آسیاب‌شده ۷- خبرگزاری شوروی سابق- واحد پول چین- دستگاه شمارنده برای اندازه‌گیری مصرف آب ۸- سخن زشت- گوشت آذری- اندک- نویسنده ۹- معکوس- اصطکاک- فرمانده ۱۰- همسر حضرت یعقوب(ع)- انباشته- مشعل جوشکاری ۱۱- یک دور بازی تنیس- فراخوانده شده- از اسم‌های ایرانی به معنی پرورنده و پدر ۱۲- یک‌چهارم- زن باحجاب و پرده‌نشین- صورت غیرمادی هر یک از مخلوقات ۱۳- نام دیگر الکل اتیلیک- گیج، منگ- جزیره ۱۴- میوه تلخ و شیرین- بزرگ‌ترین شهر در نوار غزه- گازی ضدعفونی‌کننده ۱۵- مجموعه کارمندان یک اداره- فلزی زنگ‌نزن و سخت.

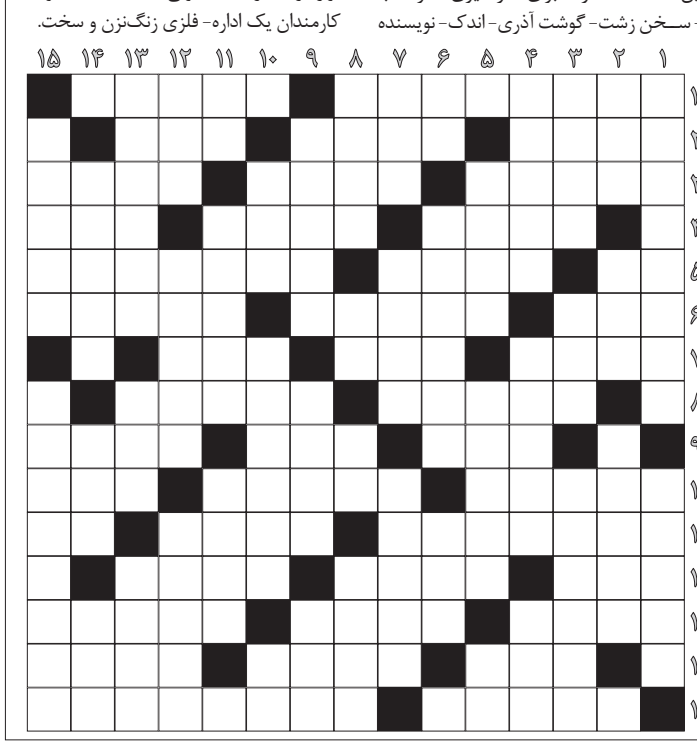

حل جدول شماره ۱۱۱۰